

Arend Jan Hendriks

Arend Jan Hendriks studeerde veevoeding en veehouderij aan de Wageningen Universiteit en werkt tot zijn veertigste bij Hendriks' Voeders en NRS. Zijn interesse in het zelfstandig ondernemen trok hem in 1998 naar Polen.

Aantal koeien:	220
Melkquotum:	2.000.000 kg
Hoeveelheid land:	315 hectare
Personeel:	11 medewerkers

Toen ik hier kwam, had ik nauwelijks praktijkervaring in de melkveehouderij en nog minder in de akkerbouw. De praktijk moest ik van de grond af aan leren', vertelt emigrant Arend Jan Hendriks (52). Elf jaar geleden pakte hij zijn biezen en vertrok naar Bukowiec, een gehucht in het centrum van Polen. De in Wageningen afgestudeerde Hendriks werkte voorheen bij Hendriks' Voeders en bij NRS en had geen bedrijf om te verkopen. Hij verkocht zijn huis en vond een pachtbedrijf waar hij aan de slag ging. 'Ik moest met een schone lei beginnen, het was hier een ruïne, een voormalig staatsbedrijf waar alles was gestolen. Er was zelfs geen water, geen licht en geen telefoonaansluiting.'

Bodem net een zeef

De eerste jaren waren moeizaam; het kostte Hendriks drie jaar om de taal onder de knie te krijgen en het bedrijf maakte weinig opbrengsten en veel kosten. 'Eerst moest ik de 315 hectare grond in cultuur brengen; er stond uitsluitend kweek en de grond was sterk verzuurd.'

De droge koeien lopen dag en nacht in de wei

Arend Jan Hendriks: 'Er was zelfs geen water, licht en telefoon, het was een ruïne'

Sprong in het diepe in Polen

Hij moest letterlijk en figuurlijk alles zelf opbouwen. Arend Jan Hendriks emigreerde naar Polen met een bescheiden budget en ondervond een moeizame start. Inmiddels behoort hij tot de topmelkers van Polen en telt zijn bedrijf vijftien stiermoeders.

tekst **Tijmen van Zessen**

Ik moest veel investeren om de kweek te bestrijden en de pH-waarde op peil te brengen; de lichte zandgrond was net een zeef en produceerde weinig. Poolse graanboeren in de regio waren gewend om drie tot vier keer per seizoen kunstmest te strooien, dierlijke mest was er niet.' Het gebrek aan kennis in de Poolse veehouderij was ontluisterend. 'Mijn dichtstbijzijnde dierenarts kon geen lemaagverdraaiing vaststellen, daarvoor had ik een arts nodig die tachtig kilometer verderop woont. Voer was wel te koop, maar de interpretatie van goed voeren ontbrak. Adviseurs proberen je van alles wijs te maken over premixen en vitamines, terwijl men de basis vergeet: een goede ruwvoerwinning en een goede diervoorzorging. Met de komst van buitenlandse voerfirma's in Polen wordt dat nu beter', stelt Hendriks. De veehouder kreeg meer tegenspoed te verwerken. Zijn zuivelafnemer berekende lagere gehalten in de melk dan dat bij de melkcontrole op papier stond. 'Ik heb daarop een periode door een onafhankelijke partij extra metingen laten verrich-

ten van de tankmelk. Uiteindelijk erkende de zuivelfabriek de "fout", die me drie- tot vierduizend euro per maand had gekost.' Teruggaan was geen optie voor Hendriks. 'Dan zou ik te veel kapitaal achterlaten. Ik had al mijn vermogen in dit bedrijf geïnvesteerd om de oude gebouwen op te knappen en de uitgemergelde grond te verbeteren.'

Vijftien stiermoeders

Ondanks de lastige start heeft Hendriks inmiddels veel voor elkaar gekregen. De veestapel telt nu 220 melkkoeien en noteert bij driemaal daags melken een productie van 10.754 kg melk met 3,91% vet en 3,31% eiwit in 305 dagen. Voeding en fokkerij zijn belangrijke pijlers onder dit resultaat. 'Ik werk met een flatfeedingsysteem in twee groepen. Als ik met mengvoer zou werken, was ik 3500 euro per jaar duurder uit.' De hoogproductieve koeien krijgen bij Hendriks naast mais en gras een (gedeeltelijk zelf geteeld) menu van 10 kg bierbostel, 4 kg ccm, 2,5 kg koolzaadkoek, 1,5 kg sojaschroot, 1,5 kg gerstekiemen,

Er werd veel geïnvesteerd in de gebouwen

Driemaal daags melken

Mengvoer gebruikt Hendriks nauwelijks

Hendriks werkt volgens het flatfeedingsysteem

2 kg geplette tarwe, 0,25 kg beschermd vet, 150 gram premix en sinds kort ook gist ter voorkoming van pensverzuring. 'Gist verhoogt de afbraak van cellulose en daarmee het percentage vet en eiwit in de melk. In de pens verbruikt de levende gist zuurstof, dat voor een koe giftig werkt op de pensflora.' Hendriks rekent zijn enkelvoudige grondstoffen om tot krachtvoer en komt dan uit bij een krachtvoergift van 13 kg voor de hoogproductieven. 'Dat is nodig vanwege de lagere kwaliteit graskuil dan in Nederland, je komt hier niet aan 1000 vem.' Per 100 kg melk verbruikt Hendriks 26 kg krachtvoerachtig voer, aan de hoge kant, zo vindt hij. 'Afgelopen jaren waren de grondstoffen zo goedkoop dat een hoge melkproductie interessanter was dan besparen op de laatste kilo's voer.' Hendriks berekent de voerkosten op basis van marktwaarden die hij zou ontvangen wanneer de opbrengst van een gewas zou zijn verkocht. Vanwege de

hoge graanprijzen vorig jaar ligt de kostprijs van een liter melk op dit moment op ruim dertig eurocent. Veertig tot vijftig procent hiervan besteedt Hendriks aan voer, tien procent aan arbeid en de rest vooral aan machinekosten, gasolie en afschrijvingen. De melkprijs schommelde in 2008 rond de 33 cent per liter. Met de fokkerij koerst Hendriks op het verhogen van de gehalten. 'Als ik dezelfde kilo's vet en eiwit kan produceren met minder liters, dan gaan mijn koeien langer mee. Ik let bij de stierkeuze verder op uiergezondheid en levensduur en gebruik nu O Man, Goldwyn, Buckeye, Olympic, Bertil, Paramount en Fortune.' Hendriks heeft voor de Poolse ki vijftien stiermoeders op stal. 'De afgelopen vier jaar heb ik zes à acht stieren verkocht.'

Loonwerker bestaat niet

Het leuke aan boer zijn in Polen vindt Hendriks het constant plannen, regelen en controleren. Hij is meer manager. 'Ik ben fysiek minder bezig. Ik hoef niet zo

nodig zeven dagen per week koeien te melken. Hard werken is het evengoed, ik sta elke dag om vijf uur op en stop pas 's avonds om zeven uur.' Het aansturen van zijn bedrijf levert doorgaans veel kopzorgen, maar dat vindt Hendriks wel interessant. 'Hier moet je alles zelf regelen. In Polen is er geen loonwerker en ook geen mechanisatiebedrijf dat snel een reparatie uitvoert. Ik heb dan ook een uitgebreid machinepark en elf medewerkers om alles rond te zetten: vier melkers, twee mensen die de koeien voeren en verzorgen, een nachtwaker voor het assisteren bij kalfkoeien en het uitmesten van hokken, een secretaresse, een monteur en twee mensen die op het land werken.' Zou Hendriks opnieuw de stap durven zetten om naar Polen te emigreren? 'Ja, ik zou het zeker weer doen. Polen is een land met veel uitdaging en elke emigrant heeft doorzettingsvermogen nodig. De beste les is om meteen in het diepe te springen.'

In de potstal komen de koeien tot een productie van bijna 11.000 kg melk

